LENIN

AZ OROSZ SZOCIÁLDEMOKRATÁK FELADATAI

SZIKRA

LENIN

AZ OROSZ SZOCIÁLDEMOKRATÁK FELADATAI

SZIKRA

BUDAPEST 1952

Az orosz eredeti címe:

В. И. ЛЕНИН

ЗАДАЧИ РУССКИХ СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТОВ

Lenin ezt a brosúrát 1897 végén, a száműzetésben írta. Először Genfben, 1898-ban jelent meg, külön brosúra formájában, a „Munka Felszabadítása“ csoport kiadásában.

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

A 90-es évek második felét nagyszerű felélénkülés jellemzi az orosz forradalmi kérdések felvetése és megoldása terén. Egy új forradalmi pártnak, a narodopravecek pártjának fellépése, a szociáldemokraták növekvő befolyása és sikerei, a narodovolec irányzat belső fejlődése — mindez arra vezetett, hogy mind a szocialisták — intellektuelek és munkások — tanulóköreiben, mind az illegális irodalomban élénken vitatták a programkérdéseket. Az illegális irodalomból a következőkre érdemes rámutatni: a „Narodnoje Pravo"[1] párt „Égető kérdés"-ére és „Kiáltvány"-ára (1894), „A «Narodovolec-csoport»[2] Röplapjá"-ra, az „Orosz Szociáldemokraták Szövetsége"[3] által külföldön kiadott „Rabotnyik"-ra[4]; arra az egyre erősödő tevékenységre, amelyet a főként munkásoknak szánt brosúrák kiadása terén Oroszországban kifejtettek; a szociáldemokrata „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására"[5] agitációs működésére Szentpétervárott az 1896-os nagyjelentőségű pétervári sztrájkokkal kapcsolatban stb.

Jelenleg (1897 végén) a legégetőbb kérdés, szerintünk, a szociáldemokraták *gyakorlati* tevékenységének kérdése. Hangsúlyozzuk a szociáldemokrácia *gyakorlati* tevékenységét, mert ami elméleti tevékenységét illeti, úgylátszik, már átesett azon a legsúlyosabb időszakon, amelyben egyrészt ellenfelei konokul vonakodtak megérteni az új irányzatot és

minden erejükkel azon voltak, hogy azt mindjárt megjelenése idején elfojtsák, másrészt pedig a szociáldemokrácia hívei szenvedélyesen védelmezték annak alapelveit. Most a szociáldemokraták elméleti nézetei *fő és alapvető vonásaikban* eléggé tisztázottaknak tekinthetők. Nem mondhatjuk ugyanezt a szociáldemokrácia *gyakorlati* tevékenységéről, politikai *programjáról,* munkamódszereiről, taktikájáról. Véleményünk szerint éppen ezen a téren uralkodik a legtöbb félreértés és kölcsönös megnemértés, ami útjában áll annak, hogy egészen közel jussanak a szociáldemokráciához azok a forradalmárok, akik elméletben már teljesen elszakadtak a narodovolec irányzattól, a gyakorlatban pedig vagy eljutnak, a dolgok erejénél fogva, a munkások közti propagandához és agitációhoz, sőt ahhoz, hogy a munkások közt kifejtett tevékenységüket az *osztályharc* alapjára helyezik, — vagypedig arra törekednek, hogy a *demokratikus* feladatokat tegyék egész programjuk és egész forradalmi tevékenységük alapjává. Ha nem tévedünk, ez utóbbi jellemzés ráillik arra a két forradalmi csoportra, amely Oroszországban ezidőszerint a szociáldemokraták mellett működik, tudniillik — a narodovolecekre és a narodopravecekre.

Ezért véleményünk szerint különösen időszerű megkísérelni, hogy megmagyarázzuk a szociáldemokraták *gyakorlati* feladatait és kifejtsük azokat az okokat, amelyek alapján a három meglevő program közül az ő programjukat tartjuk a legészszerűbbnek, a programjukkal szemben felhozott ellenvetések tekintetében pedig azt tartjuk, hogy jórészt félreértésen alapulnak.

A szociáldemokraták gyakorlati tevékenységük során tudvalevőleg azt a feladatot tűzik maguk elé, hogy a proletariátus osztályharcát vezessék és ezt a harcot mindkét megjelenési formájában szervezzék: szocialista megjelenési formájában (a tőkésosztály

ellen folyó harc, amelynek célja az osztálytársadalom felszámolása és a szocialista társadalom megszervezése) és demokratikus megjelenési formájában (az abszolutizmus elleni harc, amelynek célja a politikai szabadság kivívása Oroszországban és Oroszország politikai és társadalmi rendjének demokratizálása). Azt mondottuk: *tudvalevőleg.* És valóban, az orosz szociáldemokraták kezdettől fogva, amióta mint külön társadalmi és forradalmi irányzat megjelentek, mindig teljes határozottsággal mutattak rá tevékenységük e feladatára, mindig hangsúlyozták a proletariátus osztályharcának kettős megjelenési formáját és tartalmát, mindig hangoztatták szocialista és demokratikus feladataiknak azt az elválaszthatatlan kapcsolatát, amely szemléltetően jut kifejezésre elnevezésükben. Mindamellett még ma is gyakran találkozunk olyan szocialistákkal, akiknek a szociáldemokratákról a legfonákabb nézeteik vannak, s akik azzal vádolják őket, hogy a politikai harcot semmibe sem veszik stb. Térjünk hát ki röviden arra, hogy mi jellemzi az orosz szociáldemokrácia gyakorlati tevékenységének ezt a két területét.

Kezdjük a szocialista tevékenységgel. Azt hinné az ember, hogy amióta a szociáldemokrata szentpétervári „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" megkezdte működését a pétervári munkások között, a szociáldemokrata tevékenység jellegének e tekintetben teljesen világosnak kell lennie. Az orosz szociáldemokraták szocialista tevékenysége abban áll, hogy *propagálják* a tudományos szocializmus tanait, helyes nézeteket terjesztenek el a munkások között a mai társadalmi és gazdasági rendről, ennek alapjairól és fejlődéséről, az orosz társadalom különböző *osztályairól,* ezek egymáshoz való viszonyáról, ezeknek az osztályoknak egymás ellen folyó harcáról, a munkásosztály szerepéről ebben a harcban, arról, hogy mi a munkásosztály álláspontja a hanyatló és a fej-

lődő osztályok, a kapitalizmus multja és jövője kérdésében, továbbá a nemzetközi szociáldemokrácia és az orosz munkásosztály történelmi feladatáról. A propagandával elválaszthatatlanul egybekapcsolódik a munkások között folytatott *agitáció*, amely Oroszország jelenlegi politikai viszonyai közt és a munkástömegek adott fejlődési fokán természetszerűen az első helyet foglalja el. A munkások között folytatott agitáció abban áll, hogy a szociáldemokraták részt vesznek a munkásosztály harcának minden ösztönös megnyilvánulásában, minden összeütközésben, amelybe a munkások a kapitalistákkal a munkanap, a munkabér, a munkaviszonyok stb. stb. miatt kerülnek. Feladatunk az, hogy egybekössük tevékenységünket a munkásélet gyakorlati, mindennapi kérdéseivel, segítsünk a munkásoknak eligazodni ezekben a kérdésekben, ráterelejük a munkások figyelmét a legfontosabb visszaélésekre, segítsünk nekik pontosabban és gyakorlatiasabban megfogalmazni a munkáltatókkal szemben támasztott követeléseiket, fejlesszük a munkásokban szolidaritásuk tudatát, azt a tudatot, hogy az orosz munkásságnak, mint a proletariátus világhadseregének egy részét alkotó egységes munkásosztálynak érdekei közösek és ügye közös ügy. Munkáskörök szervezése, megfelelő konspiratív kapcsolatok létesítése e körök és a szociáldemokraták központi csoportja közt, munkásirodalom kiadása és terjesztése, a munkáslevelezés megszervezése a munkásmozgalom minden központjából, agitációs röplapok és felhívások kiadása és terjesztése, bizonyos számú tapasztalt agitátor kiképzése — ezek nagy vonásokban az orosz szociáldemokrácia szocialista tevékenységének megjelenési formái.

A mi munkánk elsősorban és főképpen a városi, a gyári munkások megnyerésére irányul. Az orosz szociáldemokráciának nem szabad szétforgácsolnia erejét, az ipari proletariátus soraiban folytatott tevékenységre kell összpontosítania figyelmét, mert az

ipari proletariátus a legfogékonyabb a szociáldemokrata eszmék iránt, szellemileg és politikailag a legfejlettebb, számarányánál, továbbá az ország nagy politikai központjaiban való összpontosultságánál fogva a legfontosabb. Ezért a szociáldemokrácia első és életbevágó feladata az, hogy szilárd forradalmi szervezetet hozzon létre a városi, a gyári munkások között, és a legnagyobbfokú oktalanság volna, ha jelenleg ezt a feladatot szem elől tévesztené. De amikor elismerjük, hogy a gyári munkásokra kell összpontosítanunk minden erőnket, amikor elítéljük a rendelkezésre álló erők szétforgácsolását, ezzel egyáltalában nem azt akarjuk mondani, hogy az orosz szociáldemokrácia hagyja figyelmen kívül az orosz proletariátus és a munkásosztály többi rétegét. Szó sincs róla. Az orosz gyári munkást életfeltételei arra kényszerítik, hogy lépten-nyomon a legszorosabb kapcsolatba lépjen a kusztárokkal, ezzel az iparűző proletariátussal, amely a gyárakon kívül, a városokban meg a falvakban szétszórtan, és sokkal rosszabb körülmények közt él. Az orosz gyári munkás közvetlenül érintkezik a falusi lakossággal is (a gyári munkás családja nem ritkán falun él) és ezért feltétlenül közeli kapcsolatba kerül mind a falusi proletariátussal, a hivatásos mezőgazdasági munkások és napszámosok sokmilliós tömegével, mind pedig azzal a tönkrement parasztsággal, amely nyomorúságos kis földecskéjébe kapaszkodva, ledolgozásokra és mindenféle alkalmi „keresetre" stb. stb., vagyis ugyancsak bérmunkára van utalva. Az orosz szociáldemokraták nem tartják időszerűnek, hogy erőiket a kusztárok és a falusi munkások közt végzendő munkára *irányítsák*, de egyáltalán nem szándékoznak figyelmen kívül hagyni ezt a réteget és azon lesznek, hogy a kusztárok és a falusi munkások életviszonyainak kérdéseiről is felvilágosítsák a haladottabb munkásokat, hogy ezek a munkások, amikor érintkezésbe kerülnek a proletariátus elmaradottabb

tetegeivel, közéjük is elvigyék az osztályharc, a szocializmus és általában az orosz demokrácia, különösen pedig az orosz proletariátus politikai feladatainak eszméit. Nem célszerű a kusztárokhoz és a falusi munkásokhoz agitátorokat küldeni, amíg a városi, a gyári munkások körében olyan sok munkát kell végezni, de a szocialista munkás igen sok esetben akaratlanul is érintkezésbe kerül ezzel a környezettel és értenie kell hozzá, hogy az ilyen eseteket kihasználja, és ismernie kell az oroszországi szociáldemokrácia általános feladatait. Ezért nagyon tévednek azok, akik az orosz szociáldemokráciát azzal vádolják, hogy szűkkeblű, hogy a gyári munkások kedvéért mellőzni igyekszik a dolgozó népesség tömegét. Ellenkezőleg, a proletariátus haladottabb rétegeiben folytatott agitáció a legbiztosabb és egyetlen módja az egész orosz proletariátus felébresztésének (a mozgalom kiszélesedése arányában) is. A szocializmusnak és az osztályharc eszméjének terjesztése a városi munkások között, a kisebb, messzebb ágazó csatornákat is múlhatatlanul el fogja árasztani ezekkel az eszmékkel: ehhez arra van szükség, hogy az említett eszmék mélyebbre eresszék gyökereiket a jobban előkészített talajba és teljesen áthassák az orosz munkásmozgalomnak és az orosz forradalomnak ezt az élcsapatát. Az orosz szociáldemokrácia, ugyanakkor, amikor a rendelkezésre álló erőket a gyári munkások közti tevékenységre irányítja, készséggel támogatja azokat az orosz forradalmárokat, akik a gyakorlatban a proletariátus osztályharcának talaján kifejtett szocialista tevékenység útjára lépnek, de a legkevésbbé sem titkolja, hogy más forradalmár frakciókkal kötött semminemű gyakorlati szövetség sem vezethet megalkuvásokra vagy engedményekre és nem is szabad, hogy megalkuvásokra vagy engedményekre vezessen az elmélet, a program, a zászló tekintetében. Az orosz szociáldemokraták meg vannak győződve róla, hogy a forradalmi mozgalom zászlajául

szolgáló forradalmi elmélet jelenleg csakis a tudományos szocializmus és az osztályharc tana lehet, és ezért minden erejükből terjeszteni fogják ezt a tant, óvni fogják a hamis értelmezésektől és szembeszállnak minden olyan kísérlettel, amely a még fiatal oroszországi munkásmozgalmat kevésbbé kiforrott tanokkal próbálná egybekapcsolni. Az elméleti megfontolások azt bizonyítják, a szociáldemokraták gyakorlati tevékenysége pedig azt mutatja, hogy Oroszország minden *szocialistájának szociáldemokratává* kell válnia.

Áttérünk a szociáldemokraták *demokratikus* feladataira és demokratikus tevékenységére. Mégegyszer ismételjük, hogy ez a tevékenység *elválaszthatatlan* a szocialista tevékenységtől. A szociáldemokraták, amikor a munkások soraiban *propagandát folytatnak, nem térhetnek ki* a politikai kérdések elől és minden olyan kísérletet, hogy ezeket megkerüljék vagy akár csak háttérbe szorítsák, nagy hibának és a nemzetközi szociáldemokrácia alaptételeitől való eltérésnek tekintenének. A tudományos szocializmus propagálása mellett az orosz szociáldemokraták feladatukul tűzik ki, hogy a *demokratikus eszméket* is propagálják a munkástömegek soraiban, széles körben igyekeznek megmagyarázni az önkényuralom lényegét ténykedésének minden megnyilvánulásában, osztálytartalmát, megdöntésének szükségességét, azt, hogy a politikai szabadság kivívása és Oroszország politikai és társadalmi rendjének demokratizálása nélkül lehetetlen eredményesen harcolni a munkásügyért. A szociáldemokraták a munkások legsürgősebb *gazdasági* követeléseinek talaján folytatott *agitációt* elválaszthatatlanul egybekapcsolják a munkásosztály legközelebbi politikai szükségleteinek, bajainak és követeléseinek talaján folytatott agitációval, — az agitációval a rendőri elnyomás ellen, amely minden egyes sztrájknál, a munkások és a tőkések minden egyes összecsapásánál megnyilvánul, — az agitációval a munkások, általá-

ban mint orosz állampolgárok, különösen pedig mint a legelnyomottabb és legjogfosztottabb osztályhoz tartozók jogainak csorbítása ellen, — az agitációval az önkényuralom minden egyes olyan nagytekintélyű képviselője és lakája ellen, aki közelebbi érintkezésbe kerül a munkásokkal és kézzelfoghatóvá teszi számukra a munkásosztály politikai rabságát. Nincs gazdasági téren a munkáséletnek olyan kérdése, amelyet ne kellene hasznosítani a gazdasági agitáció érdekében, és ugyanígy politikai téren sincs kérdés, amely nem szolgálhatna a politikai agitáció tárgyául. A szociáldemokraták tevékenységében az agitációnak ez a két fajtája elválaszthatatlanul összetartozik, mint az érem két oldala. Mind a gazdasági, mind a politikai agitáció egyformán szükséges a proletariátus osztálytudatának fejlesztése szempontjából, mind a gazdasági, mind a politikai agitáció egyformán szükséges mint az orosz munkások osztályharcának vezérfonala, mert hiszen minden osztályharc politikai harc. Mind az egyik, mind a másik agitáció, azzal, hogy öntudatra ébreszti a munkásokat, szervezi, fegyelmezi, szolidáris tevékenységre és a szociáldemokrata eszményekért való harcra neveli őket, lehetővé teszi a munkásoknak, hogy erejüket a legközelebbi kérdéseken, a legközelebbi szükségleteken kipróbálják, lehetővé teszi számukra, hogy ellenségüknél részletengedményeket érjenek el, javítsanak gazdasági helyzetükön, kényszerítsék a tőkéseket arra, hogy számoljanak a szervezett munkások erejével, kényszerítsék a kormányt arra, hogy több jogot adjon a munkásoknak, figyelembe vegye követeléseiket, mert állandóan rettegnie kell az ellenséges érzületű munkástömegektől, amelyeket szilárd szociáldemokrata szervezet vezet.

Rámutattunk arra, hogy a *szocialista* és *demokratikus* propaganda *és* agitáció elválaszthatatlanul együvé tartozik, hogy a forradalmi munka mindkét területen teljesen párhuzamosan halad. De a munka és

a harc két fajtája közt jelentős különbség is van. Ez a különbség abban rejlik, hogy a gazdasági harcban a proletariátus egészen egyedül áll a nemesi földbirtokosokkal és a burzsoáziával szemben, és legfeljebb (de korántsem mindig) a kispolgárság azon elemeinek segítségét veheti igénybe, amelyek a proletariátus felé hajlanak. A demokratikus, a *politikai* harcban viszont az orosz munkásosztály nem áll egymagában: egytől-egyig melléje állanak azok a politikailag ellenzéki elemek, néprétegek és osztályok, amelyek ellenséges érzületet táplálnak az önkényuralommal szemben és valamilyen formában harcolnak ellene. A proletariátus *mellett* egyaránt ott állnak a burzsoázia, a művelt osztályok, a kispolgárság, az önkényuralom üldözte nemzetiségek, felekezetek és szekták stb. stb. ellenzéki érzületű elemei. Természetesen felmerül az a kérdés, hogy milyen álláspontra helyezkedjék a munkásosztály ezeknek az elemeknek tekintetében? Aztán meg — nem kell-e egyesülnie velük közös harcra az önkényuralom ellen? Hiszen a szociáldemokraták mind elismerik, hogy a politikai forradalomnak Oroszországban meg kell előznie a szocialista forradalmat; nem kell-e ugyanakkor, amikor az önkényuralom elleni harc érdekében egyesülnek a politikailag ellenzéki elemekkel, a szocializmust egyelőre háttérbe tolni, nem okvetlenül szükséges-e ez az önkényuralom elleni harc fokozása céljából?

Vizsgáljuk meg mind a két kérdést.

Ami a munkásosztálynak, mint az önkényuralom ellen küzdő harcosnak, valamennyi többi politikailag ellenzéki társadalmi osztályhoz és csoporthoz való viszonyát illeti, ezt a viszonyt egészen pontosan meghatározzák a szociáldemokráciának a híres „Kommunista Kiáltvány"-ban kifejtett alapelvei. A szociáldemokraták támogatják a haladó társadalmi osztályokat a reakciós osztályokkal szemben, a burzsoáziát a

kiváltságos és rendi földbirtok képviselőivel és a bürokráciával szemben, a nagyburzsoáziát a kispolgárság reakciós vágyaival szemben. Ez a támogatás nem tételez fel és nem követel semmiféle kompromisszumot a nem szociáldemokrata programokkal és elvekkel, ez — a szövetséges támogatása az *adott* ellenséggel szemben, s ezt a támogatást a szociáldemokraták azért nyujtják, hogy siettessék a közös ellenség bukását, de a *maguk számára* ezektől az ideiglenes szövetségesektől semmit sem várnak, és azoknak semmiféle engedményt sem tesznek. A szociáldemokraták a mai társadalmi rend ellen irányuló minden forradalmi mozgalmat, minden elnyomott nemzetiséget, üldözött vallást, kisemmizett rendet stb. támogatnak a jogegyenlőségért vívott harcukban.

A politikai téren ellenzéki elemek összességének nyujtott *támogatás* a szociáldemokraták propagandájában abban fog megnyilvánulni, hogy a szociáldemokraták, amikor az önkényuralomnak a munkásügy irányában tanusított ellenséges magatartását bizonyítják, rá fognak mutatni arra is, hogy az önkényuralom ennek vagy amannak a társadalmi csoportnak irányában is ellenséges magatartást tanusít, rá fognak mutatni arra, hogy a munkásosztály *bizonyos kérdésekben, bizonyos feladatok tekintetében* szolidáris ezekkel a csoportokkal stb. Az agitációban ez a támogatás abban fog megnyilvánulni, hogy a szociáldemokraták az önkényuralmi rendőri elnyomás minden egyes megnyilvánulását ki fogják használni és meg fogják magyarázni a munkásoknak, hogyan sujtja ez az elnyomás *általában* az orosz állampolgárokat, kivált a leginkább elnyomott rendek nemzetiségek, vallások, szekták stb. képviselőit, és hogyan hat ki ez az elnyomás különösképpen a *munkásosztályra.* Végül, a gyakorlatban ez a támogatás abban nyilvánul meg, hogy az orosz szociáldemokraták az egyes részletcélok elérésére hajlandók szövetséget kötni más irányzatok-

hoz tartozó forradalmárokkal, és hogy hajlandók erre azt nem egyszer tettekkel bizonyították.

Ezzel eljutottunk a második kérdéshez. A szociáldemokraták, amikor rámutatnak a munkásoknak az egyik vagy a másik ellenzéki csoporttal való szolidaritására, mindig külön fogják választani a munkásokat, mindig rá fognak világítani e szolidaritás ideiglenes és feltételes jellegére, mindig hangsúlyozni fogják, hogy a proletariátus különálló osztály, s talán már holnap ellenfélként állhat szemben mai szövetségeseivel. Erre azt mondják: „Az ilyen utalás a jelen pillanatban *gyengíteni* fogja a politikai szabadságért küzdő harcosokat." Az ilyen utalás *erősíteni* fogja a politikai szabadságért küzdő harcosokat — feleljük mi. Először is, csak azok a harcosok erősek, akik bizonyos *osztályok tudatossá vált* reális érdekeire támaszkodnak, és ezeknek a mai társadalomban már uralkodó szerepet játszó osztályérdekeknek minden néven nevezendő elpalástolása csak gyengíti a harcosokat. Másodszor pedig, az önkényuralom elleni harcban a munkásosztálynak külön helyet kell elfoglalnia, mert *csakis* a munkásosztály mindvégig következetes és feltétlen ellensége az önkényuralomnak, *csakis* közte és az önkényuralom között lehetetlenek a kompromisszumok, a demokrácia *csakis* a munkásosztályban lelhet olyan hívére, aki nem él fenntartásokkal, nem ingadozik, nem tekinget visszafelé. A lakosság más osztályai, csoportjai és rétegei *nem feltétlen* ellenségei az önkényuralomnak, az ő demokratizmusuk mindig visszafelé tekinget. A burzsoázia feltétlenül tudatában van annak, hogy az önkényuralom hátráltatja az ipari és társadalmi fejlődést, de fél a politikai és társadalmi rend teljes demokratizálásától, és mindig megtörténhet, hogy szövetségre lép az önkényuralommal a proletariátus ellen. A kispolgárságnak természeténél fogva két arca van és egyrészt a proletariátus és a demokrácia felé húz, másrészt a reakciós osztályok felé,

megállítani próbálja a történelem kerekét, képes arra, hogy engedjen az önkényuralom (például III. Sándor „népi politikájának" formájában megnyilvánuló) kísérleteinek és csalogatásának, képes arra, hogy szövetkezzék az uralkodó osztályokkal a proletariátus ellen, *azért,* hogy saját *kistulajdonosi* helyzetét megerősítse. A művelt emberek rétege, általában az „értelmiség", szükségképpen szembefordul a gondolatot és tudást üldöző önkényuralom részéről megnyilvánuló vad rendőri elnyomással, de az anyagi érdekek ezt az értelmiséget az önkényuralomhoz, a burzsoáziához fűzik, arra késztetik, hogy ne legyen következetes, hogy kompromisszumokat kössön, hogy állami fizetés, vagy a profitban és az osztalékokban való részesedés ellenében eladja ellenzéki és forradalmi hevét. Ami az elnyomott nemzetiségek és az üldözött felekezetek demokratikus elemeit illeti, mindenki tudja és látja, hogy a lakosságnak ezeken a kategóriáin belül az osztályellentétek sokkal mélyebbek és erősebbek, mint e kategóriák osztályainak az önkényuralommal szemben és a demokratikus intézmények mellett megnyilvánuló szolidaritása. Csakis a proletariátus lehet, és osztályhelyzeténél fogva nem is lehet más mint mindvégig következetes demokrata, az önkényuralom határozott ellensége, amely semmiféle engedményt és kompromisszumot nem képes kötni. Csakis a proletariátus lehet a politikai szabadságért és demokratikus intézményekért folyó harc *élharcosa,* minthogy, először, a politikai elnyomás a proletariátust sujtja a legerősebben, ennek az osztálynak a helyzetét semmi sem enyhíti, mert ez az osztály nem környékezheti meg a hatalom felső szerveit, sőt még a hivatalnokokat sem, és a közvéleményre sincs befolyása. Másodszor, csak a proletariátus képes arra, hogy *következetesen* végrehajtsa a politikai és társadalmi rend demokratizálását, mert az ilyen demokratizálás ezt a rendet a munkások kezébe adná. Ez az oka annak, hogy a munkásosztály

demokratikus tevékenységének *egybeolvadása* a többi osztály és csoport demokratizmusával *gyengítené* a demokratikus mozgalom erejét, *gyengítené* a politikai harcot, kevésbbé határozottá, kevésbbé következetessé tenné, képessé tehetné a megalkuvásokra. Ezzel szemben a munkásosztálynak, mint a demokratikus intézményekért folyó küzdelem élharcosának *elkülönítése erősíteni* fogja a demokratikus mozgalmat, *erősíteni* fogja a politikai szabadságért folyó harcot, mert a munkásosztály *előre* fogja *taszítani* valamennyi többi demokratikus és politikailag ellenzéki elemet, a liberálisokat a politikai radikálisok felé fogja taszítani, a radikálisokat a mai társadalom egész politikai és szociális rendjével való visszavonhatatlan szakításra fogja ösztökélni. Fentebb azt mondottuk, hogy Oroszország minden *szocialistájának szociáldemokratává* kell válnia. Most hozzátesszük: Oroszország minden igazi és következetes *demokratájának szociáldemokratává* kell válnia.

Ezt a gondolatunkat egy példával fogjuk megvilágítani. Vegyük a csinovnyikokat, a hivatalnoki kart, mint olyan személyek külön rétegének intézményét, akik a közigazgatásra specializálták magukat és a néppel szemben kiváltságos helyzetben vannak. Kezdve az önkényuralmi, félázsiai Oroszországon, egészen a művelt, szabad és civilizált Angliáig, mindenütt találkozunk ezzel az intézménnyel, mely a polgári társadalom elengedhetetlen szerve. Oroszország elmaradottságával és önkényuralmával együttjár a nép *teljes jogfosztottsága* a hivatalnoki karral szemben, a kiváltságos hivatalnoki kar ellenőrzésének *teljes* hiánya. Angliában a nép szigorú ellenőrzést gyakorol a közigazgatás fölött, de ott is az a helyzet, hogy ez az ellenőrzés *korántsem teljes*, a hivatalnoki kar ott is számos kiváltságot megőrzött, gyakran ura, nempedig szolgája a népnek. Angliában is azt látjuk, hogy erős társadalmi csoportok támogatják a hivatalnoki kar

kiváltságos helyzetét, akadályozzák ennek az intézménynek teljes demokratizálását. Mi ennek az oka? Az, hogy ennek az intézménynek *teljes* demokratizálása csakis a proletariátusnak az érdeke: a burzsoázia leghaladottabb rétegei védik a közigazgatási hivatalnokok egyes előjogait, ellenzik azt, hogy a hivatalnokokat egytől-egyig válasszák, ellenzik a cenzus teljes megszüntetését, ellenzik azt, hogy a hivatalnokok közvetlenül a népnek tartozzanak felelősséggel stb., mert ezek a rétegek érzik, hogy az ilyen végleges demokratizálást a proletariátus a burzsoázia *ellen* fogja felhasználni. Ugyanígy van ez Oroszországban is. A mindenható, felelősségre nem vonható, megveszthegethető, durva, tudatlan és naplopó orosz hivatalnokokkal az orosz nép igen nagyszámú és legkülönbözőbb társadalmi rétegei fordulnak szembe. De ezek közt a rétegek közt a proletariátuson kívül *egyetlen egy sem* járulna hozzá a hivatalnoki kar teljes demokratizálásához, mert valamennyi többi réteget (a burzsoáziát, a kispolgárságot, az „értelmiséget" általában) bizonyos szálak fűzik a hivatalnoki karhoz, mert mindezek a rétegek *atyafiságban* vannak az orosz hivatalnoki karral. Ki ne tudná, mily könnyen megy végbe Szent Oroszhonban egy radikális intellektuel, egy szocialista intellektuel átvedlése a cári kormány hivatalnokává — olyan hivatalnokká, aki azzal vigasztalja magát, hogy a mindennapi irodai tevékenység keretében „hasznos munkát fejt ki" —, aki e „hasznos munkával" igazolja politikai közömbösségét és a korbács meg az ostor kormányának tett lakájszolgálatait? Csakis a *proletariátus* feltétlen ellensége az önkényuralomnak és az orosz hivatalnoki karnak, csak a *proletariátust* nem fűzik semmiféle *szálak* a nemesi és burzsoá társadalomnak ezekhez a szerveihez, csak a proletariátus lehet ezeknek engesztelhetetlen ellensége és csak a proletariátus képes ellenük erélyes harcot folytatni.

Amikor azt bizonyítjuk, hogy a proletariátus, amelyet osztályharcában a szociáldemokrácia vezet, az orosz demokrácia élharcosa, azzal a fölöttébb elterjedt és fölöttébb furcsa véleménnyel találkozunk, hogy az orosz szociáldemokrácia háttérbe szorítja a politikai feladatokat és a politikai harcot. Mint látjuk, ez a nézet homlokegyenest ellenkezik az igazsággal. Mivel magyarázható az, hogy ily elképesztő módon nem értik meg a szociáldemokrácia elveit, amelyeket sokszor kifejtettek, és már az első szociáldemokrata kiadványokban — a „Munka Felszabadítása" csoport[6] külföldön megjelent brosúráiban és könyveiben — ismertettek. Úgy véljuk, hogy ennek a csodálatos ténynek magyarázata a következő három körülményben rejlik:

Először is abban, hogy a régi forradalmi elméletek képviselői általában nem értik meg a szociáldemokrácia elveit, mert megszokták, hogy a munkaprogramokat és munkaterveket elvont eszmékre építsék, anélkül hogy az országban működő valóságos osztályokat, amelyek a történelem során bizonyos viszonyba kerültek egymással, számbavennék. Éppen az orosz demokráciát támogató *érdekek* realisztikus mérlegelésének hiányával és csakis ezzel magyarázható az a vélemény, hogy az orosz szociáldemokrácia figyelmen kívül hagyja az orosz forradalmárok demokratikus feladatait.

Másodszor abban, hogy nem értik meg, hogy a gazdasági és a politikai kérdések, a szocialista és a demokratikus tevékenység egybekapcsolása a *proletariátus* egységes *osztályharcában* nem gyengíti, hanem erősíti a demokratikus mozgalmat és a politikai harcot, olyanformán, hogy közelebb hozza azt a néptömegek valóságos érdekeihez, a politikai kérdéseket az „értelmiség szűk dolgozószobáiból" kiviszi az utcára, a munkásság és általában a dolgozó osztályok soraiba, a politikai elnyomás elvont eszméit azokban a

konkrét megjelenési formáiban veti fel, amelyektől legtöbbet a proletariátus szenved, s amelyeknek talaján a szociáldemokrácia a maga agitációját folytatja. Az orosz radikális nem ritkán úgy látja a dolgot, hogy a szociáldemokrata, aki ahelyett, hogy a haladó munkásokat egyenesen és közvetlenül politikai harcra hívná fel, a munkásmozgalom fejlesztésének, a proletár osztályharc szervezésének feladatára mutat rá — hogy a szociáldemokrata ilymódon *háttérbe szorítja* demokratikus törekvéseit, háttérbe szorítja a politikai harcot. De ha itt van is *hátrálás*, legfeljebb olyan, amelyről a francia közmondás azt mondja: „il faut reculer pour mieux sauter!" (hátrálni kell, hogy nagyobbat ugorhassunk).

Harmadszor, a félreértést az idézte elő, hogy maga a „politikai harc" fogalma mást jelent, egyrészt a narodovolec és a narodopravec, másrészt a szociáldemokrata számára. A szociáldemokraták a politikai harcot másként értelmezik, *sokkal tágabb* értelemben fogják fel, mint a régi forradalmi elméletek képviselői. Ezt a megállapítást, amely paradoxonnak tűnhet fel, éles megvilágításba helyezi „A «Narodovolec-csoport» Röplapjának" 1895 december 9-i, 4. száma. Amikor ezt a kiáltványt, amely a mai narodovolecek körében folyó mélyreható és termékeny szellemi munkáról tanuskodik, szívünk mélyéből üdvözöljük, feltétlenül szóvá kell tennunk P. L. Lavrov „A programkérdésekről" (19—22. old.) c. cikkét, amely szemléltetően mutatja, hogy a régi értelemben vett narodovolecek másképpen vélekednek a politikai harcról*. „... Itt — írja

* P. L. Lavrovnak a 4. számban közölt cikke csak „kivonat" az „Adalékok"-nak szánt terjedelmes leveléből. Úgy hallottuk, hogy mind P. L. Lavrov levele teljes egészében, mind Plehanov válasza ez év (1897) nyarán megjelent külföldön, de nem láttuk sem ezt, sem amazt. Ugyanígy nem tudjuk azt sem, hogy megjelent-e „A «Narodovolec-csoport» Roplapjának' 5. száma, a szerkesztőség által P. L. Lavrov levelével kapcsolatban ígért szerkesztőségi cikkel. Lásd 4. szám, 22 old. 1. hasáb, jegyzet. *(Lenin jegyzete.)*

P. L. Lavrov, amikor arról beszél, hogy hogyan viszonylik a narodovolecek programja a szociáldemokrata programhoz — *egy* és csakis egy a lényeges: lehet-e az önkényuralom viszonyai között erős munkáspártot szervezni az önkényuralom ellen irányuló forradalmi párt megszervezése nélkül?" (21. old. 2. hasáb); valamivel fentebb (1. hasáb) ugyanezt olvassuk: „. . . az önkényuralom viszonyai között orosz munkáspártot szervezni anélkül, hogy ugyanakkor forradalmi pártot szerveznének az önkényuralom ellen". Mi ezt a P. L. Lavrov számára oly sarkalatosan lényeges megkülönböztetést teljesen érthetetlennek találjuk. Hogyan? „Munkáspárt az önkényuralom ellen irányuló forradalmi párt *nélkül*"?? Talán bizony maga a munkáspárt nem forradalmi párt? Talán a munkáspárt nem irányul az önkényuralom ellen? Ezt a furcsaságot P. L. Lavrov cikkének következő helye magyarázza meg: „Az orosz munkáspártot az önkényuralom viszonyai között és ennek minden gyönyörűsége közepette kell megszervezni. Ha ezt a szociáldemokraták meg tudnák csinálni anélkül, hogy egyidejűleg politikai *összeesküvést** szerveznének az önkényuralom ellen, az ilyen *összeesküvés** minden feltételével együtt, akkor politikai programjuk természetesen megfelelő program volna az orosz szocialisták számára, minthogy a munkások felszabadítása maguknak a munkásoknak erejével valósulna meg. De ez nagyon kétséges, ha ugyan nem lehetetlen" (21. old. 1 hasáb). Szóval, kibújt a szeg a zsákból! A narodovolec a politikai harc fogalmát azonosítja a politikai *összeesküvés* fogalmával! El kell ismerni, hogy P. L. Lavrovnak ezekben a szavakban sikerült valóban teljesen kidomborítania a narodovolecek és a szociáldemokraták politikai harcának taktikája között mutatkozó legfőbb különbséget. A blanquizmus[7], az összeesküvősdi hagyományai a

---

* A mi aláhúzásunk. *(Lenin jegyzete.)*

narodovoleceknél szörnyen erősek, annyira erősek, hogy a politikai harcot el sem tudják képzelni másként, mint politikai összeesküvés formájában. A szociáldemokraták azonban nem esnek ilyen szűklátókörű felfogás hibájába; nem hisznek az összeesküvésekben; úgy vélik, hogy az összeesküvések ideje régen elmúlt, s hogy a politikai harc összeesküvésre való korlátozása egyrészt azt jelenti, hogy módfelett összeszűkítik a politikai harcot, másrészt pedig azt, hogy a legalkalmatlanabb harci módszereket választják. Mindenki megérti, hogy P. L. Lavrov megjegyzése, amely szerint „a Nyugaton folyó munka az orosz szociáldemokratáknak feltétlen mintaképül szolgál" (21. old. 1. basáb), nem egyéb, mint polemikus kirohanás, s hogy a valóságban az orosz szociáldemokraták sohasem feledkeztek meg a mi politikai viszonyainkról, sohasem álmodoztak arról, hogy Oroszországban nyílt munkáspártot lehet szervezni, sohasem különítették el a szocializmusért folyó harc feladatait a politikai szabadságért folyó harc feladatától. Azt viszont mindig hitték és most is hiszik, hogy ennek a harcnak a vezetése nem összeesküvők dolga, hanem egy, a munkásmozgalomra támaszkodó forradalmi párt feladata. Véleményük szerint az önkényuralom elleni harcnak nem szabad azt jelentenie, hogy összeesküvéseket szőnek, hanem csak azt jelentheti, hogy neveljük, hogy figyelmezzük és szervezzük a proletariátust, olyan agitációt folytatunk a munkások közt, amely megbélyegzi az önkényuralom minden megnyilatkozását, kipellengérezi a rendőrkormány minden lovagját és engedményekre kényszeríti ezt a kormányt. Vajjon nem éppen ilyen tevékenységet fejt ki a szentpétervári „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására"? Vajjon ez a szervezet nem egy olyan forradalmi pártnak a csírája-e, amely a munkásmozgalomra támaszkodik, vezeti a proletariátus osztályharcát, a tőke és az önkényuralmi kormány ellen folyó harcot, nem szó se-

milyen összeesküvést, és éppen abból meríti erejét hogy *egyesíti* a szocialista és a demokratikus harcot a pétervári proletariátus megbonthatatlan, egységes osztályharcában? Vajjon a „Szövetség", bár csak rövid ideje áll fenn, nem bizonyította-e be máris tevékenységével, hogy a szociáldemokrácia vezetése alatt álló proletariátus hatalmas politikai erő, amellyel a kormány már kénytelen számolni, s amelynek siet engedményeket tenni? Az 1897 június 2-i törvény[8] mind sürgős életbeléptetésével, mind pedig tartalmával szemléltetően tanusítja, hogy a proletariátusnak tett kierőszakolt engedményről, az orosz nép ellenségétől elhódított állásról van szó. Ez az engedmény egészen parányi, az állás nagyon jelentéktelen, de hiszen a munkásosztálynak az a szervezete, amelynek sikerült kikényszerítenie ezt az engedményt, ugyancsak nem tűnik ki sem méreteivel, sem szilárdságával, sem nagy multjával, sem tapasztalatainak vagy a rendelkezésére álló eszközöknek bőségével: a „Harci Szövetség", mint tudjuk, csak 1895—1896-ban alakult és a munkásokhoz intézett felhívásai csak hektografált és kőnyomatos röplapok formájában jelentek meg. Tagadhatjuk-e, hogy egy olyan szervezet, amely az oroszországi munkásmozgalomnak legalább legnagyobb központjait (a szentpétervári, a moszkva—vlagyimiri és a déli kerületet, továbbá a legfontosabb városokat, mint Ogyessza, Kiev, Szaratov stb.) egyesítené, amelynek forradalmi lapok állanának rendelkezésére, s ugyanolyan tekintélye volna az orosz munkások körében, mint a „Harci Szövetség"-nek a szentpétervári munkások között, — hogy egy ilyen szervezet a mai Oroszországban óriási politikai tényező lenne, amelylyel a kormánynak egész bel- és külpolitikájában okvetlenül számolnia kellene? Egy ilyen szervezet, amely vezetné a proletariátus osztályharcát, fejlesztené a szervező munkát és a fegyelmet a munkások között, segítené a munkásokat a mindennapi gazdasági szük-

ségleteikért folytatott harcukban és abban, hogy a tőkétől egyik állást a másik után elhódítsák, politikailag nevelné a munkásokat és rendszeresen, szívósan támadná az önkényuralmat, eltenne a láb alól minden egyes cári porkolábot, aki a rendőrkormány súlyos mancsát a proletariátussal érezteti — az ilyen szervezet egyidejűleg a munkáspártnak a mi körülményeinkhez alkalmazott szervezete és az önkényuralom ellen irányuló hatalmas forradalmi párt is lenne. Ezzel szemben előre azon töprengeni, hogy milyen eszköznoz folyamodik majd ez a szervezet, hogy döntő csapást mérjen az önkényuralomra, hogy például a felkelést, a politikai tömegsztrájkot, vagy a támadás más módszerét fogja-e előnyben részesíteni — ezen előre töprengeni és ezt a kérdést jelenleg eldönteni, meddő doktrinerség volna. Ez ugyanolyan volna, mintha a tábornokok haditanácsot tartanának, még mielőtt a csapatokat összevonták, mozgósították és az ellenség ellen felvonultatták volna. Amikor azonban a proletárhadsereg elszántan és erős szociáldemokrata szervezet vezetésével harcolni fog gazdasági és politikai felszabadulásáért — akkor ez a hadsereg maga mutatja majd meg a tábornokoknak az akció módszereit és eszközeit. Akkor, és csakis akkor lehet majd eldönteni azt a kérdést, hogyan mérjék a halálos csapást az önkényuralomra, mert hiszen ennek a kérdésnek eldöntése éppen a munkásmozgalom állapotától, méreteitől, a mozgalomban kidolgozott harci módszerektől, a mozgalmat vezető forradalmi szervezet tulajdonságaitól, más társadalmi elemeknek a proletariátus és az önkényuralom tekintetében tanusított magatartásától, a külső és belső politikai viszonyoktól, egyszóval ezernyi feltételtől fugg, amelyeket előre kitalálni lehetetlen is, céltalan is.

Ezért a legnagyobb mértékben helytelen P. L. Lavrov következő vélekedése is:

„Ha nekik (a szociáldemokratáknak) egy vagy más

formában nemcsak a munkások erejét kell egyesíteniök a tőke elleni harcra, hanem a forradalmi egyéneket és csoportokat is tömöríteniök kell az önkényuralom elleni harcra, akkor az orosz szociáldemokraták *ténylegesen* (a szerző aláhúzása) ellenfeleik, a narodovolecek programját fogják elfogadni, akárhogy nevezik is majd magukat. Az obscsinával, az oroszországi kapitalizmus sorsával és az ökonómiai materializmussal kapcsolatos nézeteltérések csak részletek, amelyeknek a tulajdonképpeni ügy szempontjából igen kis jelentőségük van, csak előmozdíthatják vagy hátráltathatják a döntést az alapvető pontok előkészítésének egyes feladatai, egyes módszerei tekintetében, de — többet nem tehetnek" (21. old. 1. hasáb).

Még vitába szállni is vonakodik az ember azzal az utóbbi állítással, hogy az orosz életnek és az orosz társadalom fejlődésének alapvető kérdéseit, a történelem felfogásának alapvető kérdéseit illető nézeteltérések csupán a „részletekre" vonatkozhatnak! Már régen megmondták, hogy forradalmi elmélet nélkül nem lehet forradalmi mozgalom sem és *jelenleg* aligha szükséges bizonyítani ezt az igazságot. Az osztályharc elméletét, az orosz történelem materialista felfogását és Oroszország mai gazdasági és politikai helyzetének materialista megítélését, annak elismerését, hogy a forradalmi harcot egy meghatározott osztály meghatározott érdekeire kell visszavezetni, és elemezni kell, milyen a viszonya ennek az osztálynak más osztályokhoz, — mindezeket a roppant fontos forradalmi kérdéseket „részleteknek" nevezni a forradalmi *elmélet* veteránja részéről oly óriási mértékben helytelen és meglepő, hogy hajlandók vagyunk ezt a helyet egyszerűen lapszusnak* tekinteni. Ami pedig az idézett szóáradat első felét illeti, ennek helytelensége még meg-

---

* — kisiklásnak. — *Szerk.*

lepőbb. Nyomtatásban kijelenteni, hogy az orosz szociáldemokraták a munkások erejét csak a tőke elleni harcra (vagyis csakis gazdasági harcra!) egyesítik s ugyanakkor a forradalmi egyéneket és csoportokat nem tömörítik az önkényuralom elleni harcra — annyit jelent, hogy az illető vagy nem ismeri, vagy nem akarja ismerni az orosz szociáldemokraták tevékenységének közismert tényeit. Vagy talán P. L. Lavrov nem tartja a gyakorlati munkát végző oroszországi szociáldemokratákat „forradalmi egyéneknek" és „forradalmi csoportoknak"?! Vagy (ez talán valószínűbb) az önkényuralom elleni „harcon" Lavrov csupán az önkényuralom elleni összeesküvéseket érti? (V. ö. 21. old. 2. hasáb: „... a forradalmi *összeesküvés* szervezéséről van szó"; a mi aláhúzásunk.) Talán P. L. Lavrov véleménye szerint az, aki nem sző politikai összeesküvéseket, politikai harcot sem folytat? Mégegyszer ismételjük: ez a nézet teljesen megfelel a régi narodovolec irányzat régi hagyományainak, de egyáltalában nem felel meg sem a politikai harcról való mai felfogásnak, sem a jelenlegi valóságnak.

Még a narodopravecekről kell néhány szót mondanunk. P. L. Lavrovnak, véleményünk szerint, teljesen igaza van, amikor azt mondja, hogy a szociáldemokraták „a narodopraveceket igen őszinte embereknek tartják és hajlandók őket támogatni, de nem olvadnak velük egybe" (19. old. 2. hasáb); csak azt kellene hozzátenni: igen őszinte *demokratáknak* és *annyiban, amennyiben* a narodopravecek következetes demokratákként lépnek fel. Sajnos, ez a feltétel inkább kívánatos jövő, semmint valóságos jelen. A narodopravecek azt a kívánságukat fejezték ki, hogy a demokratikus feladatokat megszabadítsák a narodnyikságtól és általában az „orosz szocializmus" elavult formáival való kapcsolattól, de ők maguk korántsem szabadultak meg a régi előítéletektől és korántsem következetesek, mikor pártjukat, amely kizá-

rólag politikai reformokra törekszik — „szociál(??!)-forradalmár" pártnak nevezték el (lásd 1894 február 19-i „Kiáltvány"-ukat) és „Kiáltvány"-ukban kijelentették, hogy a „népjog fogalmába beletartozik a népi termelés megszervezése" (kénytelenek vagyunk emlékezetből idézni), s ilyenformán suba alatt becsempészték a narodnyik előítéleteket. Ezért P. L. Lavrov aligha járt messze az igazságtól, amikor „álarcos politikusoknak" nevezte őket (20. old. 2. hasáb). De talán helyesebb, ha a narodopravec irányzatot átmeneti tannak tekintjük, amelynek okvetlen érdemül kell betudni, hogy elszégyelte magát a narodnyik tanok sajátszerűsége miatt és nyílt vitába bocsátkozott a narodnyikság legocsmányabb reakciósaival, akik a rendőri osztályönkényuralommal szemtől-szemben nem átallnak arról beszélni, hogy gazdasági, nempedig politikai átalakulások kívánatosak (lásd „Égető kérdés", a „Narodnoje Pravo" pártjának kiadása). Ha a narodopravecek pártjában valóban nincs senki más, csak azok a volt szocialisták, akik taktikai célokból elrejtik szocialista zászlajukat és a nem-szocialista politikusoknak csupán álarcát öltik magukra (ahogy azt például Lavrov feltételezi, 20. old. 2. hasáb) — akkor ennek a pártnak természetesen egyáltalán nincs jövője. De ha ebben a pártban nemcsak álarcos, hanem igazi nem-szocialista politikusok, nem-szocialista demokraták is vannak — akkor ez a párt nem csekély hasznot hajthat olyanformán, hogy igyekszik közelebb kerülni burzsoáziánk politikailag ellenzéki elemeihez, igyekszik politikai öntudatra ébreszteni kispolgárságunk, kiskereskedőink, kiskézműveseink stb. osztályát — ezt az osztályt, amely Nyugat-Európa demokratikus mozgalmában mindenütt szerepet játszott, amely nálunk Oroszországban különösen gyors eredményeket ért el kulturális és más téren a reformutáni korban, s amely feltétlenül érzi a nagy gyárosokat, a monopolista pénz- és iparmágnásokat ciniku-

san támogató rendőrkormány igáját. Ehhez csak az kell, hogy a narodopravecek éppen a lakosság különböző rétegeihez való közeledést tekintsék feladatuknak és ne korlátozzák tevékenységüket mindig csak az „értelmiségre", amelyről még az „Égető kérdés" is elismeri, hogy a tömegek reális érdekeitől való elszakadottsága következtében erőtlen. Ehhez az kell, hogy a narodopravecek ne akarják mindenáron egybeolvasztani a különböző társadalmi elemeket és ne akarjanak kitérni a szocialista feladatok elől a politikai feladatok kedvéért, hogy levetkőzzék azt az álszemérmet, amely megakadályozza a közeledést a nép polgári rétegeihez, vagyis hogy necsak beszélienek a nem-szocialista politikusok programjáról, hanem tetteikben is ennek a programnak megfelelően járjanak el, ébresszék fel és fejlesszék az osztálytudatot azokban a társadalmi csoportokban és osztályokban, amelyeknek egyáltalán nincs szükségük a szocializmusra, de amelyek egyre erősebben érzik az önkényuralom igáját és a politikai szabadság szükségességét.

Az orosz szociáldemokrácia még nagyon fiatal. Éppen hogy kibontakozik abból a csíraállapotból, amikor az elméleti kérdések voltak előtérben. Még csak most kezdi kifejteni gyakorlati tevékenységét. A más frakciókhoz tartozó forradalmároknak a szociáldemokrata elméletek és programok bírálata helyett szükségképpen az orosz szociáldemokraták *gyakorlati tevékenységét* kell bírálniok. És el kell ismerni, hogy az utóbbi bírálat igen élesen különbözik az elmélet bírálatától, annyira különbözik, hogy képesek voltak kifundálni azt a nevetséges mendemondát, hogy a szentpétervári „Harci Szövetség" nem szociáldemokrata szervezet. Az ilyen mendemondának már a puszta lehetősége is mutatja, hogy azok a közkeletű vádak,

amelyek szerint a szociáldemokraták nem veszik figyelembe a politikai harcot — alaptalanok. Az ilyen mendemonda lehetősége már önmagában véve is arról tanuskodik, hogy sok olyan forradalmárt, akit a szociáldemokraták *elmélete* nem tudott meggyőzni, kezd meggyőzni a szociáldemokraták *gyakorlati tevékenysége.*

Az orosz szociáldemokrácia előtt még óriási, alighogy megkezdett munka áll. Az orosz munkásosztály ébredése, ösztönös törekvése a tudásra, az egyesülésre, a szocializmusra, a kizsákmányolói és elnyomói elleni harcra — napról napra világosabban és nagyobb arányokban jut kifejezésre. Az orosz kapitalizmusnak az utóbbi időben elért óriási sikerei kezeskednek arról, hogy a munkásmozgalom mind szélességben, mind mélységben szakadatlanul fejlődni fog. Jelenleg a kapitalista ciklusnak nyilvánvalóan azt az időszakát éljük át, amikor az ipar „virágzik", a kereskedelem élénk, a gyárak teljes gőzzel dolgoznak, amikor, mint eső után a gomba, mintegy a földből nő ki számtalan új gyár, új vállalat, részvénytársaság, egyre újabb vasutakat építenek stb. stb. Nem kell jósnak lennünk ahhoz, hogy megjövendöljük azt a (többé-kevésbbé hirtelen) csődöt, amelynek az ipar e „virágzását" követnie kell. Ez a csőd a kisvállalkozók egész tömegét teszi majd tönkre, tömegesen taszítja majd a munkásokat a munkanélküliek soraiba, s ilymódon éles formában veti majd fel a munkástömegek előtt a szocializmus és a demokrácia kérdéseit, amelyek már régen foglalkoztatnak minden öntudatos, minden gondolkodó munkást. Az orosz szociáldemokratáknak gondoskodniok kell arról, hogy mire ez a csőd bekövetkezik, az orosz proletariátus tudatosabb és egységesebb legyen, megértse az orosz munkásosztály feladatait, képes legyen az ellenállásra a tőkések osztályával szemben, akik ma óriási nyereségeket vágnak zsebre és a veszteségeket mindig a munkások vállára igyekeznek át-

hárítani, — képes legyen arra, hogy az orosz demokrácia élén döntő harcot indítson az orosz munkások és az egész orosz nép kezét-lábát lebéklyózó rendőri önkényuralom ellen.

Munkára hát, elvtársak! Ne vesztegessük a drága időt! Az orosz szociáldemokratáknak még igen sokat kell dolgozniok, hogy kielégítsék az ébredő proletariátus igényeit, megszervezzék a munkásmozgalmat, megerősítsék a forradalmi csoportokat és azok egymással való kapcsolatát, propaganda- és agitációs irodalommal lássák el a munkásokat, és az Oroszország-szerte szétszórt munkásköröket és szociáldemokrata csoportokat egységes *szociáldemokrata munkáspártban* egyesítsék!

A „HARCI SZÖVETSÉG" A PÉTERVÁRI MUNKÁSOKHOZ ÉS SZOCIALISTÁKHOZ

Nehéz idők járnak a pétervári forradalmárokra. A kormány minden erejét összeszedte, hogy elnyomja a nemrégiben megszületett és roppant erőről tanuskodó munkásmozgalmat. A letartóztatások szokatlan méreteket öltöttek, a börtönök zsúfolva vannak. Összefogdosnak értelmiségieket, férfiakat és nőket, összefogdossák és tömegesen száműzik a munkásokat. A rendőrkormány veszett dühvel veti magát ellenségeire és szinte nem múlik el nap, hogy ne érkezne hír egyre újabb áldozatairól. A kormány feladatául tűzte ki, hogy nem engedi megerősödni és talpra állni az orosz forradalmi mozgalom új irányzatát. Az ügyészek meg a csendőrök már dicsekszenek, hogy sikerült szétzúzniok a „Harci Szövetséget".

Ez a dicsekvés nem egyéb hazugságnál. A „Harci Szövetség" minden üldözés ellenére töretlenül áll a helyén. Teljes elégtétellel állapítjuk meg, hogy a tö-

meges letartóztatások megteszik a magukét, hathatos eszközei a munkások és a szocialista értelmiségiek közötti agitációnak, hogy a kidőlt forradalmárok helyébe újabbak lépnek, készen arra, hogy friss erővel álljanak be az orosz proletariátusért és az egész orosz népért küzdő harcosok sorába. Áldozatok nélkül nincs harc, és a cári pribékek barbár üldözéseire nyugodtan azt válaszoljuk: a forradalmárok kidőltek a sorból — éljen a forradalom!

Az üldözés fokozása mindeddig csak annyi eredménnyel járt, hogy a „Harci Szövetség" tevékenysége egyes területeken meggyengült, ideiglenesen hiány mutatkozik megbízottakban és agitátorokban. Érezhetően kevés most a megbízott és az agitátor, és ez késztet bennünket arra, hogy felhívással forduljunk az öntudatos munkásokhoz és értelmiségiekhez, akik a forradalmi ügy szolgálatába kívánják állítani erejüket. A „Harci Szövetségnek" megbízottakra van szüksége. Minden kör és minden egyén, aki a forradalmi tevékenység bármely, akár legszűkebb területén dolgozni kíván, közölje ezt azokkal, akik kapcsolatot tartanak a „Harci Szövetséggel". (Abban az esetben, ha valamelyik csoport nem tudna ilyeneket találni — ami fölöttébb valószínűtlen —, a külföldi „Orosz Szociáldemokraták Szövetségén" keresztül fordulhat hozzánk.) Emberekre van szükség mindenféle munkához és minél szigorúbban specializálódnak a forradalmárok a forradalmi tevékenység egyes funkcióira, minél szigorúbban gondolják át konspirációs módszereiket és munkájuk leplezését, minél önfeláldozóbban merülnek bele szerény, kicsiny, részmunkájukba — annál jobban fognak menni a dolgok, annál nehezebben fogják majd a csendőrök és a kémek megtalálni a forradalmárokat. A kormány már jóelőre beborította ügynökeinek hálózatával a kormányellenes elemeknek nemcsak igazi, hanem lehetséges, valószínű gócait

is. A kormány egyre több embert és egyre ügyesebb embereket oszt be szolgái közül a forradalmárok üldözésére, újabb módszereket eszel ki, újabb provokátorokat állít be, megfélemlítés útján, hamis vallomások, hamis aláírások, hamis feljegyzések elébük tárásával stb. igyekszik nyomást gyakorolni a letartóztatottakra. A forradalmi fegyelem, a forradalmi szervezet és konspiráció erősítése és fejlesztése nélkül nem lehet harcolni a kormány ellen. Márpedig a konspiráció elsősorban azt követeli, hogy az egyes körök és egyének specializálják magukat az egyes funkciókra és bízzák rá a mozgalom egyesítésének feladatát a „Harci Szövetség" egészen kevés tagot számláló központi csoportjára. A forradalmi tevékenység egyes funkciói végtelenül sokoldalúak: szükség van legális agitátorokra, akik tudnak a munkások között úgy beszélni, hogy *ne lehessen* őket ezért bíróság elé állítani, akik tudnak csak *a*-t mondani, másokra bízva, hogy kimondják a *bé*-t meg a *cé*-t. Szükség van könyv- és röplapterjesztőkre. Szükség van olyanokra, akik munkásköröket és csoportokat szerveznek. Szükség van munkáslevelezőkre minden gyárból, akik tudósítást küldenek az eseményekről. Szükség van olyan emberekre, akik a kémeket és provokátorokat figyelik. Szükség van olyanokra, akik konspirációs lakásokat rendeznek be. Szükség van olyan emberekre, akik továbbítják az irodalmat, továbbítják a megbízatásokat és mindenféle más összekötő munkát végeznek. Szükség van olyanokra, akik pénzt gyüjtenek. Szükség van olyan megbízottakra az értelmiségiek és a hivatalnokok között, akik érintkeznek a munkásokkal, a gyári élettel, a közigazgatással (a rendőrséggel, a gyárfelügyelettel stb.). Szükség van olyan emberekre, akik fenntartják az összeköttetést Oroszország és más országok különböző városaival. Szükség van olyan emberekre, akik megszervezik a különféle irodalom gépi sokszorosításának

különféle módjait. Szükség van emberekre az irodalom és más dolgok megőrzéséhez stb. stb. Minél kisebb, minél arányibb lesz az egyes egyének vagy egyes csoportok által vállalt feladat, annál több esélye van annak, hogy sikerül az ügyet megfontoltan intézniök és messzemenően biztosítaniok, hogy nem éri kudarc, sikerül mérlegelniök minden konspirációs részletkérdést, olyanformán, hogy minden lehetséges eszközt felhasználnak a csendőrök éberségének kijátszására és félrevezetésükre, annál inkább bízhatunk az ügy sikerében, annál nehezebb a rendőrségnek meg a csendőrségnek felkutatni a forradalmárokat és a szervezettel fenntartott kapcsolataikat, annál könnyebb lesz a forradalmi pártnak másokkal pótolni a sorból kidőlt megbízottakat és tagokat úgy, hogy maga az ügy kárt ne valljon. Tudjuk, hogy az ilyen specializálódás nagyon nehéz dolog, nehéz azért, mert igen sok kitartást és igen sok önfeláldozást követel az embertől, azt követeli, hogy minden erejét egy szerény, egyhangú munkára áldozza, amelynek során nem érintkezhet az elvtársakkal, s amely a forradalmár egész életét rideg és szigorú előírásoknak rendeli alá. De az oroszországi forradalmi gyakorlat kimagasló képviselőinek csak ezekkel a feltételekkel, csak úgy sikerült végrehajtaniok nagyszerűbbnél nagyszerűbb vállalkozásaikat, hogy éveket fordítottak az ügy minden részletre kiterjedő előkészítésére, és mi egészen biztosak vagyunk abban, hogy a szociáldemokraták sem lesznek kevésbbé áldozatkészek, mint az előző nemzedékek forradalmárai. Azt is tudjuk, hogy az általunk ajánlott munkamódszer következtében sok olyan embernek, akik égnek a vágytól, hogy erejüket a forradalmi munkának áldozzák, nagyon nehéz lesz az az előkészítő időszak, amelynek folyamán a „Harci Szövetség" összegyüjti a megfelelő adatokat a szolgálatait felajánló egyénről vagy csoportról, és egyes megbízatásokon keresztül kipró-

bálja képességeiket. De az ilyen előzetes kipróbálás nélkül lehetetlen a forradalmi tevékenység a mai Oroszországban.

Amikor ezt a munkamódszert ajánljuk új elvtársainknak, olyan gondolatokat hangoztatunk, amelyekre hosszas tapasztalat vezetett bennünket, és mélységesen meg vagyunk győződve róla, hogy a forradalmi harc sikerét legjobban ez a munkamódszer biztosítja.

Lenin Művei. 2. köt. Szikra 1951. 333—362. old.

JEGYZETEK

[1] A *„Narodnoje Pravo"* párt — a demokratikus értelmiség illegális szervezete, amelyet egykori narodovolecek részvételével 1893-ban alapítottak; 1894 tavaszán a cári kormány szétzúzta. Ez a szervezet két programokmányt adott ki: az „Égető kérdés"-t és a „Kiáltvány"-t. A narodopravecekkel mint politikai párttal kapcsolatban Lenin jellemzését lásd még *Lenin* Művei. 1. köt. Szikra 1951. 345—348. old. A narodopravecek többsége később belépett az eszerek pártjába. — *3*

[2] A *„Narodovolec-csoport"* 1891-ben jött létre és 1896-ban szűnt meg. Ez a csoport fokozatosan elfordult a narodovolec irányzattól és csatlakozott a szociáldemokráciához. A csoport egyes tagjai később az OSzDMP aktív tagjai lettek. A csoport kinyomatta nyomdájában a pétervári „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" egyes kiadványait, például Lenin „A gyári munkásokon behajtott bírságokról szóló törvény magyarázata" c. brosúráját. Ugyanebben a nyomdában szándékozták kinyomatni Leninnek „A sztrájkokról" c. brosúráját, amelynek kéziratát Lenin 1896-ban a börtönből küldte ki. Ezt azonban nem sikerült kinyomatni, mert a cári kormány a nyomdát felszámolta (a brosúra kéziratát mindeddig nem találták meg). — *3*

[3] Az *„Orosz Szociáldemokraták Külföldi Szövetségé"*-t 1894-ben, Genfben alapították a „Munka Felszabadítása" csoport kezdeményezésére. A „Szövetség" saját nyomdával rendelkezett, amelyben forradalmi irodalmat nyomatott; „Rabotnyik" címmel folyóiratot adott ki. Eleinte a „Munka Felszabadítása" csoport vezette a „Szövetséget" és szerkesztette kiadványait. Később a „Szövetségben" az opportunista elemek (a „fiatalok" — az „ökonomisták") kerekedtek felül. 1898 novemberében, a „Szövetség" első kongresszusán, a „Munka Felszabadítása" csoport bejelentette, hogy nem szerkeszti tovább a „Szövetség" kiadványait. A „Munka Felszabadítása" csoport 1900 áprilisában, a „Szövetség" második kongresszusán szakított véglegesen a

„Szövetséggel" és lépett ki belőle, amikor is a „Munka Felszabadítása" csoport és a vele egy nézetet vallók kivonultak a kongresszusról és „Szociáldemokrata" néven önálló szervezetet alakítottak. — *3*

[4] *„Rabotnyik"* („Munkás") — nem rendszeres időközökben megjelenő cikkgyűjtemény, amelyet az 1898—1899-es években az „Orosz Szociáldemokraták Szövetsége" adott ki külföldön. A „Rabotnyik" kiadását Lenin kezdeményezte. 1895 április 25-én (május 7-én) Lenin külföldre utazott, hogy felvegye a kapcsolatot a „Munka Felszabadítása" csoporttal és megismerkedjék a nyugateurópai munkásmozgalommal. Svájcban megegyezésre jutott G. V. Plehanovval, P. B. Akszelroddal és a csoport más tagjaival a cikkgyűjtemény kiadása és szerkesztése tekintetében. Amikor Lenin 1895 szeptemberében visszatért Oroszországba, nagy munkát fejtett ki abban az irányban, hogy ellássa a lapot cikkekkel és oroszországi tudósításokkal, továbbá, hogy megszervezze a kiadvány anyagi támogatását. A „Rabotnyik" első száma, amelyben Lenin „Engels Frigyes" c. cikke (l. *Lenin* Művei. 2. köt. Szikra 1951. 1—14. old.) megjelent, s amelynek Lenin több tudósítást írt és küldött el, nem jelenhetett meg 1896 márciusa előtt.

A „Rabotnyik"-nak összesen 6 száma jelent meg három füzetben; ezen kívül a szerkesztőség „Lisztok Rabotnyika" címmel röplapokat adott ki, amelyekből 10 szám jelent meg. — *3*

[5] *„Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására."* — Ezt a szövetséget Lenin szervezte 1895 őszén. Egyesült benne valamennyi pétervári marxista munkáskör. A „Harci Szövetség" élén a Lenin vezette Központi Csoport állt.

A lenini „Harci Szövetség" vezette a forradalmi munkásmozgalmat, egybekapcsolta a munkások gazdasági követeléseikért folytatott harcát a cárizmus ellen irányuló politikai harccal. A „Harci Szövetség" volt az, amely Oroszországban először kezdte megvalósítani *a szocializmus egyesítését a munkásmozgalommal,* először tért át a marxizmusnak az előrehaladott munkások szűk körében való propagálásáról a munkásosztály nagy tömegei közötti politikai agitációra. A „Harci Szövetség" röplapokat és brosúrákat adott ki a munkások számára, vezette a sztrájkmozgalmat. A „Harci Szövetség" messze Pétervár határain túlra is kiterjesztette befolyását. „Hatalmas lökést adott arra, hogy a munkáskörök Oroszország más városaiban és vidékein is ugyanilyen szövetségekben egyesüljenek." Lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". [I. fej., 3. pont.] 6. kiad. Szikra 1951. 24. old.

Az 1895 december 8-ról 9-re (20-ról 21-re) virradó éjjel letartóztatták a „Harci Szövetség" vezető magvát, élén Leninnel. Lenin a börtönben sem szüntette be a forradalmi harcot. Tanácsaival és útmutatásaival segítette a „Harci Szövetség"-et, röplapokat meg brosúrákat írt és küldött ki a börtönből. Lenin a párt programtervezetét is a börtönben írta.

„A pétervári «Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására» jelentősége abban rejlett, hogy — amint Lenin mondotta — első komoly *csírája volt egy olyan forradalmi pártnak, amely a munkásmozgalomra támaszkodik.*" Lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". [I. fej., 3. pont.] 6. kiad. Szikra 1951. 25. old. — *3*

[6] A *„Munka Felszabadítása"* csoport — az első orosz marxista csoport, Genfben (Svájc) alapították, 1883-ban. Alapítója G. V. Plehanov volt. A csoport az OSzDMP második kongresszusáig (1903) állt fenn.

A „Munka Felszabadítása" csoport „nagy munkát végzett a marxizmus terjesztése terén Oroszországban, elméleti alapot készített elő a szociáldemokráciának és megtette az első lépést a munkásmozgalom felé" („Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". [I. fej. Rövid összefoglalás.] 6. kiad. Szikra 1951. 32. old.). Ez a csoport lefordította orosz nyelvre, külföldön kinyomatta és Oroszországban titokban terjeszteni kezdte a marxizmus megalapítóinak műveit, mint Marx és Engels „A Kommunista Párt kiáltványa", Marx „Bérmunka és tőke", Engels „A szocializmus fejlődése az utópiától a tudományig" és más munkákat. G. V. Plehanov és csoportja, a „Munka Felszabadítása" csoport, döntő csapást mért a narodnyikságra. De a „Munka Felszabadítása" csoportnak igen komoly hibái is voltak; ezek a hibák Plehanovnál és a csoport más tagjainál későbbi mensevik nézeteik csíráit jelentették.

A „Munka Felszabadítása" csoport tevékenységének és történelmi szerepének megítélését lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam" első fejezetében. — *17*

[7] *Blanquizmus* — a francia szocialista mozgalom egyik irányzata, amelyet Louis-Auguste Blanqui, a kiváló forradalmár vezetett (1805—1881).

Blanqui tevékenyen részt vett a franciaországi forradalmi mozgalomban, két ízben halálra ítélték, életének majdnem felét börtönben töltötte.

A marxizmus-leninizmus klasszikusai, akik Blanquit kétségtelen forradalmárnak és a szocializmus lelkes hívének tekintették, egyszersmind élesen bírálták őt szektássága és összeesküvő munkamódszerei miatt. „A blanquizmus — írta Lenin 1906-ban, „A kongresszus eredményeihez" c. cikkében — olyan elmélet, amely tagadja az osztályharcot. A blanquizmus az emberiségnek a bérrabszolgaságtól való megváltását nem a proletariátus osztályharcától, hanem egy maroknyi értelmiségi kisebbség összeesküvésétől várja." — *19*

[8] Az 1897 június 2-i törvény az iparvállalatok és a vasúti műhelyek munkásai számára 11½ órás munkanapot állapított meg; a törvény egyidejűleg csökkentette az ünnepnapok számát is. — *21*

A könyv szedését 1952. IX. 24-én kezték meg. Megjelent X. 3-án, 58 000 példányban.

Ez a könyv az MNOSZ 5601—50 Á és MNOSZ 5602—50 Á szabványok szerint készült.

4838 Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.

1.50 Ft